

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 175/2020
24.09.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, као председника већа, Татјане Матковић Стефановић, Татјане Миљуш, Јасмине Стаменковић и др Илије Зиндовића, чланова већа, у парничном поступку по тужби тужиоца АА предузетника Производња намештаја и трговинско-грађевинска радња „Изглед“ Руски Крстур, ул. Иве Лоле Рибара број 107, чији је пуномоћник Драгана Ђилас, адвокат у ..., против туженог „Unicredit bank Srbija“ AD Beograd, Рајићева број 27/29, чији је пуномоћник Тамара Симић, адвокат у ..., ради утврђења ништавости и исплате стеченог без основа, одлучујући о ревизији тужиоца, изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда 9Пж 894/19 од 09.01.2020. године, у седници већа одржаној 24. септембра 2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

Дозвољава се одлучивање о посебној **ревизији** тужиоца.

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца, **ПРЕИНАЧУЈУ** се пресуда Привредног апелационог суда 9Пж 894/19 од 09.01.2020. године и пресуда Привредног суда у Београду 24П 2172/2018 од 04.12.2018. године, тако што се утврђује да је ништава одредба члана 7. тачка 1. подтачка 1. Уговора о кредиту број/... закљученог између тужиоца и туженог, док се исте пресуде **УКИДАЈУ** у делу којим је одлучено о тужбеном захтеву за исплату и о трошковима поступка и у том делу се предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Привредни апелациони суд је донео пресуду 9Пж 894/19 дана 09.01.2020. године којом је одбио жалбу тужиоца као неосновану и потврдио пресуду Привредног суда у Београду 24П 2172/18 од 04.12.2018. године, којом је одбијен тужбени захтев којим је тужилац тражио да се утврди да је ништава одредба члана 7. тачка 1. подтачка 1. Уговора о кредиту број/... закљученог између тужиоца и туженог, као и тужбени захтев којим је тужилац тражио да се обавезе тужени да тужиоцу исплати износ од 85,00 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате са законском затезном каматом почев од 01.08.2017. године до исплате и обавезао је тужиоца да туженом плати износ од 28.500,00 динара на име трошкова парничног поступка са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате.

Против наведене другостепене пресуде је тужилац изјавио благовремену ревизију, због погрешне примене материјалног права, позивом на одредбу члана 404. ЗПП, ради усаглашавања судске праксе.

Тужени је поднео одговор на ревизију.

На основу одредбе члана 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/2011 18/2020 – у даљем тексту ЗПП), ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности посебне ревизије одлучује Врховни касациони суд у већу од 5 судија.

Поступајући на основу цитиране законске одредбе Врховни касациони суд је дозволио одлучивање о посебној ревизији тужиоца. У конкретном случају испуњени су услови одређени одредбом члана 404. ЗПП, јер постоји потреба за уједначавањем судске праксе, с обзиром да побијана одлука одступа од тумачења права израженог у правноснажним судским одлукама и правног става Врховног касационог суда о дозвољености уговарања трошкова кредита усвојеног на седници грађанског одељења Врховног касационог суда одржаној 22.05.2018. године.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. ЗПП и нашао да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према чињеничном стању парничне странке су закључиле уговор о кредиту бр. дана 31.07.2017. године, којим је тужени одобрио тужиоцу кредит у износу од 8.500 евра. Уговор садржи одредбу у члану 7. тачка 1. подтачка 1. која предвиђа обавезу тужиоца на плаћање фиксне једнократне накнаде за обраду кредитног захтева од 1% износа кредита. Чланом 5. тачка 5. тачка 11. уговора одређена је висина ефективне каматне стопе од 9,75 % годишње, с тим да иста укључује номиналну каматну стопу која је дефинисана у овом члану у висини од 6,23% по променљивој каматној стопи, увећану за накнаде и трошкове прецизиране у члану 7. уговора. Чланом 19. уговора тужилац је потврдио да су му уручени план отплате кредита, извод из општих услова и преглед обавезних елемената кредита. У плану отплате кредита исказана је номинална каматна стопа од 6,23%, ефективна каматна стопа 9,75% и да друге уплате износе 94,16 евра. У документу насловљеном као Обавезни елементи уговора наведен је износ кредита, период на који се кредит одобрава, трошкови кредита, висина и врста свих накнада и других трошкова који падају на терет корисника кредита, међу којим је наведена и накнада за обраду кредитног захтева од 1% што износи 10.215,55 динара, а и у понуди су наведени исти подаци, међу којима и да је накнада за обраду кредитног захтева 1% што износи 10.215,55 динара. Међу парничним странкама је неспорно да је тужилац платио накнаду за обраду кредитног захтева у износу од 85,00 евра у динарској противвредности у складу са уговором.

Предмет тужбеног захтева је утврђење да је ништава наведена одредба уговора о кредиту из члана 7. тачке 1. подтачка 1., којом се одређује обавеза тужиоца да плати фиксну једнократну накнаду за обраду кредитног захтева од 1% износа кредита и захтев за враћање датог по таквој уговорној одредби, као последица ништавости.

Нижестепени судови закључују да наведена одредба уговора о кредиту није ништава, већ применом одредаба члана 10. и 1065. Закона о облигационим односима, одредбе члана 43. Закона о банкама и подзаконских аката – Одлуке Народне банке Србије о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе, изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Службени гласник РС“ бр. 65/11) сматрају да није забрањено, односно да није искључено право банке да обрачунава друге трошкове поводом кредитних услуга, при чему је тужилац био упознат са оваквом својом обавезом поводом закључења предметног уговора. Посебно, када је тужилац упознат са висином ефективне каматне стопе, тада је упознат са стварним трошковима конкретног уговора о кредиту, који могу бити исказани у процентуалном износу и наплаћују се само кроз обрачун ефективне каматне стопе. Стога закључују да није ништава одредба уговора о кредиту у делу обавезе тужиоца да туженом на име накнаде трошкова обраде кредита исплати износ од 1% одобрених кредитних средстава, задржавањем од стране туженог дела одобрених кредитних средстава.

Врховни касациони суд не прихвата становиште нижестепених судова.

По одредби члана 103. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима, ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се пази по службеној дужности, по одредби члана 109. ЗОО.

Начело савесности и поштења успостављено одредбом члана 12. ЗОО као опште правило у заснивању и испуњењу облигационих односа одређује и приступ и понашање банке – даваоца кредита. И код уговора о кредиту по приступу стоји слобода преговарања и уговарања услова уговора, у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредаба на штету тужиоца и повреде основних начела облигационог права и члана 12., 15. и 16. ЗОО, исти могу водити ништавости уговорних одредаба.

Тумачењем одредбе члана 1065. ЗОО која прописује да се уговором о кредиту банка обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца у време и на начин како је утврђено уговором, произилази да није искључена могућност банке да обрачунава и наплаћује трошкове поводом одобравања кредита и стављања на располагање одређеног износа новчаних средстава по кредиту. То право банке произилази и из члана 43. Закона о банкама („Службени гласник РС“ бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015) о јединственом начину обрачуна и објављивању трошкова, камата и накнада банкарских услуга, а уређено је подзаконским актом и то Одлуком Народне банке Србије о условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе и изгледу и садржини образаца који се уручују кориснику („Службени гласник РС“ бр. 65/11) на основу одредбе члана 43. Закона о банкама, којом се ближе утврђују услови и начин

обрачуна ефективне каматне стопе. У одредби тачке 12. наведене одлуке, одређено је да је банка дужна да кориснику кредита пре закључења уговора уручи понуду сачињену на одговарајућем обрасцу који обухвата трошкове кредита и висину ефективне каматне стопе, а по одредби тачке 13. и преглед обавезних елемената уговора такође на одговарајућем обрасцу, и план отплате сачињен на одговарајућем обрасцу, који садрже и податке о каматама и другим уплатама – трошковима које корисник кредита плаћа поводом коришћења кредита на основу закљученог уговора о кредиту међу којима и трошкове обраде захтева. Према условима и начину обрачуна ефективне каматне стопе, из тачке 3., ефективна каматна стопа је дисконтна стопа исказана на годишњој основи која се израчунава на основу прописане формуле и изједначава садашњу вредност свих новчаних токова по основу коришћења финансијских услуга. Иста обухвата номиналну каматну стопу и износ накнаде трошкова које банка обрачунава клијенту који су познати на дан закључења уговора, и која банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о кредиту. Стога, када је корисник кредита упознат са висином ефективне каматне стопе, тада је упознат са стварним трошковима закључења и реализације конкретног уговора о кредиту. Ефективна каматна стопа тиме постаје показатељ колико ће тачно износити трошкови уговора о кредиту и изражава се у понуди и плану отплате кредита. Трошкови обраде кредита и пуштања у течај као и други трошкови које банка обрачунава кориснику приликом одобравања кредита, или који су познати на дан обрачуна, и које банка обрачунава кориснику у току реализације уговора о кредиту, могу бити исказани и у поцентуалном износу, а наплаћују се само кроз обрачуне ефективне каматне стопе. Стога одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове обраде кредита може бити правно ваљана само под условом да је понуда банке, односно план отплате кредита садржао јасне и недвосмислене податке о трошковима и да се наплата трошкова врши кроз обрачуне ефективне каматне стопе. Банка обрачуном и наплатом ефективне каматне стопе врши наплату трошкова обраде кредита, па и кредитног захтева. Стога уговарање наплате трошкова обраде кредитног захтева у једнократном износу и задржавање дела средстава од одобреног износа кредита, а уједно и укључивање ових трошкова у ефективну каматну стопу доводи до неравноправности учесника облигационих односа у корист банке, противно наведеним одредбама законских и подзаконских аката. Када банка саопшти кориснику кредита износ трошкова обраде кредитног захтева и колико износи ефективна каматна стопа, која према одредбама наведене одлуке из тачке 4. подразумева сва новчана примања и све новчане издатке корисника који настају поводом коришћења кредита, а који су познати на дан обрачуна, тада банка не може посебно вршити наплату истих трошкова изван обрачуна ефективне каматне стопе, односно у тренутку пуштања кредита у течај и то кроз задржавање дела средстава из одобреног кредита. Имајући у виду претходно наведено основани су ревизијски наводи у делу који се односе на то да се предметни приходи банке из уговора о кредиту морају наплаћивати кроз ефективну каматну стопу и да је супротно поступање противно начелу савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања.

У конкретном случају, тужена банка је доставила тужиоцу као кориснику кредита преглед битних елемената уговора о кредиту који је укључивао трошкове обраде кредита исказане кроз ефективну каматну стопу и план отплате кредита у коме су такође одређене главница, висина камате и накнаде од 1%. На тај начин тужени јесте упознао тужиоца са висином његових обавеза, али је тужени, иако је сам дао спецификацију за обрачун ефективне каматне стопе, посебно задржао износ на име накнаде за обраду кредитног захтев од 1% износа кредита од кредитних средстава које је тужиоцу одобрио, што је контрадикторно условима отплате кредита и битним

елементима уговора о кредиту које је сам тужени сачинио и презентовао тужиоцу. Такво поступање не може уживати правну заштиту, већ је одредба уговора којом је такво поступање тужене предвиђено из члана 7. тачка 1. подтачка 1. – ништава. Услед последица ништавости, према члану 104. Закона о облигационим односима, тужени је у обавези да врати тужиоцу оно што је примио по ништавој одредби уговора о кредиту, што је према утврђењу првостепеног суда динарска противвредност износа од 85 евра, у складу са уговором. Међутим, висина тог износа није утврђена. Предмет тужбеног захтева је исплата износа од 85 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате. Како недостаје утврђење чињеници о висини динарског износа који је тужилац платио туженом по ништавој одредби уговора, то се о тужбеном захтеву и у границама тужбеног захтева није могло одлучити применом одредбе члана 104. став 1. ЗОО, који уређује последице ништавости уговора.

Према изнетим разлозима одлучено је као у изреци по одредби члана 416. став 1. ЗПП у ставу другом изреке, а према одредби члана 416. став 2. ЗПП као у трећем ставу изреке ове пресуде. У поновљеном поступку ће првостепени суд поуздано расправити чињеницу о томе колико и када је тужилац платио туженом по одредби уговора која је утврђена ништавом, те одлучити у границама постављеног тужбеног захтева за повраћај новчаног износа и о трошковима целог поступка по одредби члана 165. став 3. ЗПП.

**Председник већа – судија,
Бранко Станић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић